

LES COMISSIONS DE TOPONÍMIA: EL CAS DEL QUEBEC

Mònica PEREÑA i PÉREZ
Direcció General de Política Lingüística
Generalitat de Catalunya

Els noms que designen els llocs d'un territori tenen una funció alhora tècnica i cultural. Tècnica perquè els referencien geogràficament, i cultural perquè vehiculen informació sobre la cultura, la llengua o els costums d'aquells que els van anomenar. És per aquestes raons que molts estats i comunitats lingüístiques s'han dotat d'organismes especialitzats per a l'estudi i la salvaguarda dels noms de lloc en la llengua pròpia de cada país i els han constituïts des del convenciment del valor, que en moltes de les seves actuacions, té el fet de disposar d'una toponímia normalitzada i completa.

Per analitzar amb més detall les actuacions i les competències d'aquests organismes he volgut triar el cas concret del Quebec per la importància que se li ha donat des del govern i pel paper, actiu i significatiu, que té dins del grup d'experts de Nacions Unides per als noms geogràfics (GENUNG) Divisió francòfona.

La Comissió de Toponímia del Quebec

Al Canadà, segons l'Acta constitucional de 1867, la toponímia és una competència provincial.

Això no obstant, l'any 1897 el Govern federal va prendre la iniciativa de crear la Comissió geogràfica del Canadà, a la qual, des de l'any 1899, el Quebec va designar un representant.

Davant de l'amplitud de la tasca de recollida i de normalització dels nombrosos noms geogràfics que s'havien anat superposant progressivament a la toponímia autòctona immemorial, el Quebec va decidir, l'any 1912, de crear la seva pròpia Comissió de geografia, que va quedar adscrita al Ministeri de Terres i Boscos.

Finalment, mitjançant un decret federal de l'any 1961, les províncies van assumir la gestió plena de la seva toponímia.

L'actual Comissió de toponímia va ser creada l'any 1977 en substitució de la primera Comissió, d'acord amb la Carta de la Llengua francesa. És un organisme autònom adscrit a l'Office de la langue française, sota l'autoritat del ministre responsable de l'aplicació de la Carta.

Componen la Comissió set membres nomenats pel Govern per un període de cinc

anys, disposa d'una plantilla de 28 treballadors i d'un pressupost anual d'1,5 milions de dòlars.

La Comissió té l'encàrrec general de gestionar la nomenclatura geogràfica del Quebec. Ha de fer l'inventari, el tractament, la normalització, l'oficialització la difusió i la conservació dels noms de lloc del territori quebequès i establir reglaments sobre els criteris de selecció i de les regles d'escriptura dels noms de lloc. També ha d'assessorar el govern sobre qualsevol qüestió que aquest li plantegi en matèria de toponímia, i pot emetre la seva opinió sobre aquest tema per iniciativa pròpia.

Els noms aprovats per la Comissió de toponímia són publicats al Diari oficial del Quebec, i a partir d'aquesta publicació el seu ús esdevé obligatori a tots els textos i documents de l'Administració i dels organismes parapúblics, a la senyalització de les xarxes viàries, a la retolació i als manuals d'ensenyament, formació o recerca publicats al Quebec i aprovats pel ministre d'Educació.

Els objectius i les polítiques de la Comissió

Objectius:

- analitzar progressivament tots els llocs que ja tenen nom
- conferir a aquests noms una oficialitat que faci obligatori el seu ús en la retolació, en la senyalització de les vies de comunicació, en els documents de l'Administració pública, en els manuals escolars i als mapes.
- garantir la denominació dels llocs sense nom, els quals es troben, majoritàriament, a les regions deshabitades del Quebec, fent-ho en funció de les necessitats que sorgeixin a partir de l'evolució i el desenvolupament mateixos al territori del Quebec.

Polítiques:

- Política lingüística:

Encara que la raó principal de la seva existència sigui de naturalesa tècnica, la Comissió s'ocupa també de la francesització de la toponímia del Quebec, la qual cosa aconsegueix mitjançant una política de francesització sistemàtica de la terminologia geogràfica, és a dir, dels termes genèrics que formen part de la composició dels topònims (els termes: illa, llac, carrer, ciutat, etc.) i mitjançant la normalització de l'escriptura tant dels elements genèrics com dels elements específics.

Això no obstant, la Comissió no té per objectiu francesitzar de manera sistemàtica les parts específiques dels topònims consagrats ja per l'ús o que tenen valor històric. Afavoreix, tanmateix la francesització dels nous topònims, deixant però un gran espai a la toponímia autòctona, principalment als territoris del nord del país.

- Política cultural:

La Comissió atorga una importància particular a la qualitat de la toponímia i s'es-

força a fer que els ciutadans i les autoritats responsables de la denominació dels llocs i de les vies de comunicació siguin conscients del caràcter altament simbòlic d'aquestes denominacions.

Amb aquesta finalitat, remarca la cura que cal tenir a evitar els noms banals, híbrids, pejoratius, grollers, comercials o repetitius i recomana d'inspirar-se en la història local o en el medi natural.

Per això, prima la participació local i regional i busca la col·laboració de les societats històriques, de les associacions, dels consells municipals, etc., mirant de respectar, en la mesura del possible, els interessos de la població quant a les denominacions dels seus territoris.

- Política funcional:

La Comissió té també per objectiu consolidar la seva actuació en els diferents organismes de l'Administració amb la finalitat d'assegurar que aquests la consultin a l'hora de prendre qualsevol decisió relacionada amb la toponímia, ja que considera que és essencial que els topònims que figurin als mapes, als documents, a les raons socials, siguin conseqüència d'una gestió coherent, harmònica i concertada.

Els instruments de gestió de la Comissió de Toponímia

TOPOS: el sistema informàtic de gestió dels topònims

És una base de dades que gestiona la informació corresponent als topònims des de l'inici de qualsevol procés d'anàlisi d'un topònim.

A cada nom de lloc s'hi associen una trentena de paràmetres (estatut, coordenades geogràfiques, localització, tipus d'entitat, etc.).

Des de l'any 1999 tots els acords oficials de la Comissió són disponibles a través del seu Web, el qual va incorporant progressivament informació sobre l'origen i el significat dels noms de lloc. També es poden consultar a través d'aquest Web mapes amb la localització de la toponímia a diferents escales.

En aquests moments, TOPOS conté informació sobre aproximadament 332.000 topònims.

Els arxius i la documentació

La Comissió disposa d'una biblioteca especialitzada que ofereix serveis de documentació, recerca i informació al personal de la Comissió però també a altres biblioteques governamentals i a investigadors.

La col·lecció de 99.000 documents es compon de monografies, obres de referència i informes anuals i periòdics de temes relacionats amb la toponímia com ara: genealogia, geografia, història, terminologia, cultura i patrimoni.

El catàleg de la biblioteca es pot consultar per Internet.

La biblioteca coordina l'aplicació del sistema de gestió documental de la Comissió.

La Comissió de Toponímia del Quebec disposa també d'un servei de publicacions que té com a objectiu la difusió d'obres que van des de guies que presenten i expliquen les regles d'escriptura o altres aspectes relacionats amb la toponímia quebequesa fins a reculls de topònims elaborats des de diferents òptiques i amb diferents finalitats.

Altres informacions relatives a la Comissió de Toponímia del Quebec poden ser consultades a la pàgina Web següent: <http://www.toponymie.gouv.qc.ca>

BÚSTIA ONOMÀSTICA

El senyor Josep Lluís Brugueras i de Riera té interès a esbrinar si el nom propi (i no ens aclareix si es tracta d'un topònim, d'un nom de casa o d'un malnom) *Pitango* o *Pitangó*, del municipi d'Esparreguera (Baix Llobregat), és un mot pla. És a dir, amb grafia sense accent, o agut, és a dir, amb grafia amb accent.

Si algun dels nostres socis, per les recerques que ha fet o que està fent, té alguna informació sobre aquest nom propi, especialment sobre la seva etimologia (que podria orientar cap a una grafia o cap a l'altra), li agraïrem que la faci arribar directament a

Josep Lluís Brugueras i de Riera
carrer de Loreto, 2
fax 933.22.73.10
08029 Barcelona

En cas que aquesta petició tingui una resposta positiva, també agraïrem que ens sigui facilitada una petita nota sobre aquest nom propi per publicar-la en el nostre butlletí interior.

El nostre consoci Martín González-Valleriola Moya està interessat a conèixer dades (etimologia, zona geogràfica originària, història o evolució) del nom de llinatge 'Tolsada', cognom que duia la seva àvia paterna, que havia nascut a Higuera (Albacete).

Aquest llinatge no apareix a *Els llinatges catalans* i el *Diccionari català-valencià-balear* (X, 333b) l'esmenta solament com a "llinatge existent a Elda, Alacant, etc."

Demaneu als nostres socis, i especialment als que han estudiat l'onomàstica de la zona meridional del País Valencià, que si tenen alguna informació sobre el llinatge esmentat la facin arribar directament al nostre consoci.

Martín González-Valleriola Moya
calle de Santo Domingo, 4, 2o. A
28025 Madrid

Us agraïm per endavant la vostra amabilitat i us demanem una còpia de la vostra informació per publicar-la en aquest butlletí.